

När senare också ett par ekplankor med »runstensdekor» upptäcktes i kyrkan, erhöll man ett ytterligare stöd för vikingatidskyrkans existens: »Plankdekorens vittnesbörd styrker denna förmodan med en till visshet gränsande sannolikhet» (a. a.). Dessa dekorerade plankor har här upptagits som Nä 24, se nedan s. 79.

I *Sveriges kyrkor* fortsätter Erik Lundberg: »Jämte plankorna från skiftesverkskyrkan i Mosjö ... samt rester av 'eskilstunakistor' från Stora Mellösa¹ och Riseberga² äro hällarna och plankorna i Glanshammar otvetydiga bevis rörande 1000-talets kyrkobyggnade i Närke. Bland de lokaler, där kristen kult kunnat spåras tillbaka till 1000-talets senare hälft, är Glanshammar den otvivelaktigt märkligaste. Ingenstädes i Närke förekommer en sådan koncentration som här av fornlämningar, särskilt runstenar, i anknytning till en kyrka. Allt talar för att Glanshammar redan under forntiden varit en av landskapets viktigaste kult-, tings- och marknadsplatser. Att man här påträffat spår av Närkes måhända äldsta kristna kyrka, kan ej betecknas som förvånansvärt.» I *Kumlabygden 2* (1963) framhåller S. Lindqvist i samband med en redogörelse för »eskilstunakistornas» utbredning inom Sverige (a. a. s. 216 f.), att »de viktigaste fyndplatserna för dylika gravvårdar [äro] att söka vid Husaby m. fl. kyrkor i Västergötland, på Rekarneslätten ävensom än talrikare vid östgötska och även öländska kyrkor. Rekarneslätten är den enda av dessa områden som saknar kalkstensgrund. Dess många vårdar av denna typ ha efter all sannolikhet gjorts av från Närke hämtade hällar. I Närke saknas ej heller dylika monument. De äro kända från Glanshammars kyrka och en äldre kyrkogård invid Riseberga klosterruin. Förmodligen ha på båda ställen träkyrkor funnits redan vid 1000-talets mitt. Av den i Glanshammar äro numera uppenbara rester påvisade, inmurade³ i den nuvarande stenkyrkan.» Se vidare Nä 24, nedan s. 79.

22. Glanshammars kyrka. Nu i Örebro museum.

Pl. 10.

Litteratur: Se Nä 21.

Äldre avbildningar: Iwar Anderson, foto 1952 (återgivet i Jansson a. a. , 1952, s. 20 och i *Sveriges kyrkor*, Närke bd 1, h. 3, 1961, s. 510).

Nä 22 är det andra fragmentet som påträffades vid Glanshammars kyrkas restaurering 1910–1911. Se vidare Nä 21, ovan s. 72 f. Fragmentet deponerades i Örebro läns museum den ²⁶/₁₁ 1912. Det har där inv.n.r. 4911.

Kalksten. Mått: 52 × 35 × 10 cm. Ristningsytan är jämn. Ornamentiken är reliefhuggen, men ej runorna. Den helt bevarade runan (r) är 9,5 cm hög.

Inskrift:

...nr - ...

Till läsningen: Intet ordskillnadstecken finns i det bevarade stycket av inskriften. Av l n återstår endast nedre hälften. Huvudstavens övre del har gått förlorad i den stora brottskadan; n-bistaven är säker. På grund av brottskadan kan man ej avgöra om bistav har funnits också till vänster om huvudstaven. 2 r är helt bevarat. Av runan 3 finns endast ett kort stycke av huvudstaven vid nedre ramlinjen.

Ornamentiken är skickligt reliefarbetad. Att ristaren har varit framstående och van är otvivelaktigt.

Om fragmentets betydelse för diskussionen om den äldsta kyrkan vid Glanshammar se Nä 21.

Det är givetvis omöjligt att fastställa det ord i vilket de två runorna nr har ingått. Det kan emellertid förtjäna att påpekas, att samma runföljd har funnits på en sten från Glanshammars kyrka. Jag syftar på den sedan länge försvunna Nä 23, som enligt J. A. Hallman låg i »Sacerstidören i glanshammar».

¹ Därmed åsyftas Nä 13.

² Se Nä 4–7.

³ Lindqvist åsyftar här tydligen närmast de snidade ekplankorna Nä 24.

Hallmans ganska valhända teckning av ornamentiken på den nu oåtkomliga Nä 23 avviker visserligen något från ornamentiken på fragmentet Nä 22, men det är trots detta mycket möjligt, att Nä 22, som ju kom i dagen i samband med restaureringen 1910–1911, utgör en del av den försvunna »runhellen» Nä 23. För säkerhets skull uppför jag emellertid de två stenarna under skilda nummer. Se vidare Nä 23.

23. Glanshammars kyrka.

Litteratur: L 1027. O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 2, s. 373; E. Tuneld, *Geografi öfver Konungariket Sverige* (8. uppl. 1828), s. 142; C. F. Bergstedt, *Reseberättelse* 1844, s. 31 (ATA); *Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige*, bd 3 (1862), s. 66; *Föreningens för Nerikes folkspråk och fornminnen verksamhet under åren 1862 och 1863*, s. 19 (ATA, tryckt i ATS 1, 1864, s. 212); H. Hofberg, *Nerikes gamla minnen* (1868), s. 84 f., *Nerikes Fornlemningar* 1, 1868, s. 115 (ATA; tryckt under rubriken *Beskrifning öfver Örebro stad och land i: Meddelanden från Örebro läns museum* 10, 1930, s. 9); S. B. F. Jansson, *Runinskrifterna i Närke (i: Från bergslag och bondebygd* 1952), s. 19; J. Wikberg, *Glanshammars härad* (1967), s. 167.

Avbildning: J. G. Hallman, teckning i ATA och i Peringskiölds *Monumenta* 6.

En nu förlorad, eller åtminstone oåtkomlig, runsten låg enligt J. G. Hallman i dörren till sakristian. På sin teckning av stenen har han om platsen antecknat: »run hellen i Sacerstidören i glanshammar». Samma plats anges på teckningen i Peringskiölds *Monumenta* (se fig. 53 och 54). Det är Hallmans uppgift och läsning som ligger till grund för O. Celsius' anteckning i *Svenska runstenar* (F m 60) 2, s. 373; Celsius anmärker: »större delen af skriften under Kyrkiomuren». (Samma uppgift hos Bergman, »Öfver runstenarne», ATA.) Liljegren upptager Nä 23 som n:r 1027 (»Sakerstiedörren»).

Stenen har av teckningen att döma haft en oristad rotända. Den har sålunda ursprungligen varit rest.

Fig. 53. Nä 23. Glanshammars sn, kyrkan. Efter teckning av J. G. Hallman.

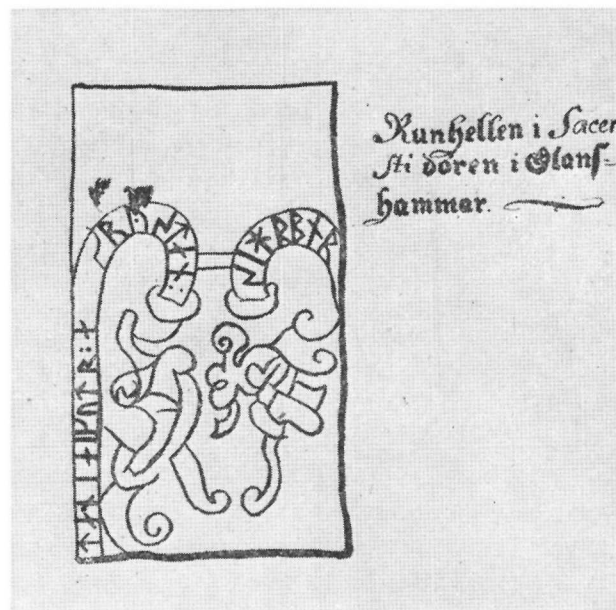

Fig. 54. Nä 23. Glanshammars sn, kyrkan. Efter teckning av J. G. Hallman i Peringskiölds *Monumenta*.